

5. Мороз О. Нація овочів? Як інформація змінює мислення і поведінку українців. Київ, 2020. С. 260-278.
6. Сінгер П.В., Брукінг Емерсен Т. Війна лайків. Зброя в руках соціальних мереж. Харків. 2019. 319 с.
7. Харитонов Є.О. Інформація, безпека та приватне право. Інформаційна безпека: проблеми приватного права: навчальний посібник; За ред. Є.О. Харитонов; Одеса, 2019. С.7-15.
8. Смаль Ю. Як я була ботом. Київ, 2019. 152 с.

Харитонова Олена Іванівна,
*доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
завідувачка кафедрою права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ У КОНТЕКСТІ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Право на охорону здоров'я є одним з основних прав людини і тому є визначальним у формуванні державної політики у цьому напрямку. Реалізація і дотримання цього права залежать від багатьох факторів і не в останню чергу від балансу інтересів всіх учасників правовідносин, які при цьому виникають.

Права інтелектуальної власності, з одного боку, є важливим стимулом для розробки нових продуктів у сфері охорони здоров'я та водночас, є чинником серйозних суперечок між Світовою організацією торгівлі (СОТ) та Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). Ця проблема не є новою.

Зокрема, ВООЗ висловлював побоювання в тому, що патентний захист нових лікарських препаратів за відсутності механізму контролю над цінами може стати чинником подорожчання цих ліків. Однак виготовлення аналогу препарату без згоди патентовласника є правопорушенням. Ці суперечки посилилися у зв'язку з прийняттям Угоди TRIPS, що діє в межах СОТ і передбачає уніфіковані правила регулювання патентів.

Проблема патентного захисту лікарських препаратів була предметом обговорення на міністерській конференції СОТ у столиці Катару Дохі. Бразилія і Індія запропонували негайно переглянути Угоду TRIPS, а саме ті її положення, що перешкоджають безоплатному копіюванню запатентованих ліків. В свою чергу, США і Швейцарія заперечували проти цього, аргументуючи свою позицію тим, що це зачіпає права розробників, що неприпустимо в умовах чесної конкуренції.

В результаті було прийнято Декларацію про Угоду TRIPS і громадську охорону здоров'я. У ній зазначалося, що країнам, що розвиваються, надається можливість безоплатного копіювання лікарських препаратів в інтересах захисту здоров'я населення. Так, у Декларації зазначається, що вона не перешкоджає і не повинна перешкоджати застосування членами заходів по захисту здоров'я людей. Виражаючи прихильність до Угоди по торговельних аспектах прав інтелектуальної власності, Декларація акцентує увагу на тому, що Угоду TRIPS слід тлумачити і реалізовувати таким чином, щоби підтримувати права членів СОТ на захист здоров'я людей, і зокрема, на сприяння загальному доступу до лікарських засобів.

Сьогодні, в умовах пандемії COVID-19, знов маємо низку серйозних проблем та викликів для галузі охорони здоров'я, створивши, разом із тим, певні можливості, оскільки коронавірус став каталізатором нових розробок практично у кожній суміжній індустрії. Так, зокрема, спостерігається зростання інноваційних рішень у сфері виробництва систем індивідуального захисту, очищення та знезараження повітря, систем вентиляції легень тощо.

Проте найзапекліша боротьба все ж точиться на фронті пошуку ліків від COVID-19. Провідні фармацевтичні компанії активно ведуть розробки антивірусних та протизапальних засобів, здатних ефективно протистояти новому коронавірусу, а також вакцини, здатної повністю виключити або суттєво знизити шанси ураження організму людини вірусом COVID-19 [2].

І такі вакцини вже з'явилися. Відповіддю на це стала нова дискусія стосовно їх доступності. Так, у жовтні 2020 року Індія та Південно-Африканська Республіка вперше висунули глобальну пропозицію про відмову від деяких положень Угоди про торгові аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) Світової організації торгівлі, щоб дозволити будь-яким виробникам фармацевтичних препаратів виготовляти вакцини COVID та розповсюджувати їх. Крім патентів, йшлося про інші форми захисту прав інтелектуальної власності, щоб забезпечити виготовлення та розповсюдження необхідних медичних виробів, таких як маски, вентилятори, засоби індивідуального захисту [5]. Цю пропозицію підтримали 100 країн, переважно з низьким і середнім рівнем доходу. Про підтримку цієї ініціативи заявили і США [4].

Але невелика група країн із високим рівнем доходу та їхні торгові партнери виступили проти. Деякі з цих урядів стверджують, що чинних гнучких положень у міжнародних правилах інтелектуальної власності достатньо, щоб дозволити примусове ліцензування у країнах із низьким і середнім рівнем доходу [3].

Відмова від прав інтелектуальної власності, хоча й тимчасова, є дуже небезпечною, бо, з одного боку, створить небажаний прецедент, а, з другого, не вирішить проблему доступності ліків, а може погіршити ситуацію. Йдеться про те, що разом з патентним захистом зникне й контроль за виробництвом відповідних ліків, після скасування патентів не буде жодних гарантій безпеки виробництва вакцин, що стане прямою загрозою для здоров'я людства.

Тому слід звернутися в даному разі до механізму примусового ліцензування і визначити, чи є він ефективним для вирішення проблем колізії інтересів під час пандемії.

Відповідні норми про примусове ліцензування містяться як в національному законодавстві, так і в законодавстві ЄС. Так Директивою 2001/83/ЕС «Про звід законів Співтовариства щодо лікарських засобів для людини» та Регламентом (ЄС) № 816/2006 «Про примусове ліцензування патентів, що стосуються виробництва лікарських засобів, для експорту до країн з проблемами в сфері охорони здоров'я» № 816/2006 встановлюється, що головною метою будь-яких правил, що регулюють виробництво, розподіл та використання лікарських засобів, є захист здоров'я населення (Ст. 1(2) Директиви 2001/83/ЕС) та механізмом забезпечення здоров'я населення є видача примусової ліцензії для виробництва та експорту лікарських засобів до країн із відповідними економічними показниками та проблемами в сфері забезпечення здоров'я населення (п. 5 Преамбули Регламенту (ЄС) № 816/2006).

Юридичні підстави використання державами механізму примусового ліцензування визначені також у Статті 31 Угоди ТРІПС і серед них: некомерційне використання в інтересах суспільства; використання за настання надзвичайного стану та крайньої необхідності; використання для запобігання ведення анти-конкурентної практики; взаємозалежності патентів.

Механізм примусового ліцензування був розроблений як гнучкий механізм подолання суперечностей між приватними та публічними інтересами. Але він стосується існуючих патентів. Тобто цей механізм, як зазначає О. Гургула, не може застосовуватися до заявок на патент. Оскільки деякі технології щодо COVID-19 є новими, патенти на них будуть видані протягом наступних кількох років. Отже, до моменту видачі патенту механізм примусового ліцензування не може застосовуватись. Також під питанням є застосування примусового ліцензування до сертифікатів додаткової охорони, які є окремою формою захисту від патентів та конкретно не згадуються в ТРІПС [1].

Тому, разом з примусовим ліцензуванням, необхідно розробляти інші дієві механізми, за допомогою яких можна було б вирішити проблему колізій інтересів в умовах пандемії COVID-19.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гургула О. Примусове ліцензування вакцин проти COVID-19: чи ефективний існуючий механізм? URL.:<https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/primusove-licenzuvannya-vakcin-proti-covid19-chi-efektivniy-isnuuyuchiy-mehanizm.html>
2. Молотай О. Змагання патентів під час війни з коронавірусом. URL.:<https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/15/659374/>
3. Світові уряди мають терміново підтримати відмову від інтелектуальної власності на вакцину від COVID-19. URL.: <https://www.amnesty.org.ua/waive-intellectual-property/>
4. США виступають за призупинення дії патентів на вакцини від COVID-19. URL.: <https://www.dw.com/uk/ssha-vystupaiut-za-pryzupynennia-dii-patentiv-na-vaktsyny-vid-covid-19/a-57442249> 3
5. Чапля М. Скасування патентів на КОВІД-вакцини вб'є інновацію у світі. URL.:<https://blog.liga.net/user/mchaplia/article/skasuvannya-patentiv-na-kovid-vaktsini-vbe-innovatsiyu-u-sviti>

Давидова Ірина Віталівна,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ НА РОЗРОБКУ ВЕБ-САЙТІВ

Розвиток новітніх технологій спонукає суб'єктів підприємницької діяльності (і не лише їх) до необхідності використання веб-сайтів з метою освітлення своєї роботи найбільшому колу можливих споживачів, отримання відгуків, замовлень, зворотного зв'язку зі споживачами, змовниками, розміщення реклами тощо.

Сам процес створення веб-сайту є досить складним творчим процесом, що вимагає від розробника (або групи розробників) різного роду навичок (від технічних до креативних). Тому важливим є взаєморозуміння замовника та виконавця, що спричинить задоволення вимог (очікуваного результату) замовника та якісне виконання роботи розробником веб-сайту. Тому важливим є укладення договору на розробку веб-сайту.